

Співставте дати і події:

-
- The diagram shows five dates on the left and five historical events on the right. Arrows connect them as follows: 1700-1721 to Г) Північна війна; 1687-1709 to А) гетьманування І.Мазепи; 4 листопада 1708 р. to Д) зруйнування російськими військами Батурина; 27 червня (8 липня) 1709 р. to Б) Полтавська битва; 13 листопада 1708 р. to В) перехід І. Мазепи на бік шведського короля Карла XII.
- 1700-1721
  - 1687-1709
  - 4 листопада 1708 р.
  - 27 червня (8 липня) 1709 р.
  - 13 листопада 1708 р.
- А) гетьманування І.Мазепи
  - Б) Полтавська битва
  - В) перехід І. Мазепи на бік шведського короля Карла XII
  - Г) Північна війна
  - Д) зруйнування російськими військами Батурина

Пилип Орлик і його Конституція

Мета уроку :

- Проаналізувати головні положення Конституції П.Орлика; довести , що Конституція Пилипа Орлика стала найвищим щаблем тогочасної політичної думки не тільки в Україні, а й в Європі ; дати історичну оцінку діяльності П. Орлика щодо відновлення державних прав;
- Розвивати логічне мислення, вміння самостійно набувати знання, робити висновки, співставляти, аналізувати;
- Виховувати патріотизм, любов до історії своєї Батьківщини, сприяти формуванню національної самосвідомості, пов'язані з державотворчими традиціями в Україні.

План уроку

1. Гетьман Пилип Орлик
2. Пакти й Конституція прав та вольностей Війська Запорозького
3. Політична діяльність Пилипа Орлика в Європі та спроби створення антимосковської коаліції.

Поміркуйте над цими питаннями!

Чи можна вважати П.Орлика героєм України?

Чи міг П.Орлик звільнити Україну від деспотичної влади московського царя?

В чому полягає історичне значення Конституції Пилипа Орлика ?

Біографічна довідка

Пилип Орлик (1672-1742) походив з давнього чеського роду. Народився 11 жовтня 1672 року від шлюбу католика Степана Орлика з православною Іриною Малаховською. Рано втратив батька. Його вихованням у православному дусі займалася мати. Закінчив Києво-Могилянську академію.

В 1700 році почав служити у гетьманській канцелярії. Знав кілька європейських мов. З доброю освітою, розумною головою, він відразу привернув увагу гетьмана Івана Мазепи. Згодом став генеральним писарем і найближчим радником гетьмана, вірним Мазепі залишився на все життя.

5 квітня 1710 р. в Бендерах на козацькій раді Пилипа Орлика обрано гетьманом. Саме він очолив першу українську еміграцію в Західній Європі. Понад 30 років прожив у еміграції, останні 12 років не бачився із сім'єю, яка знайшла притулок у Польщі. 24 травня 1742 року гетьман помер, самотній і бідний.

Як ви думаєте, чому козаки після смерті І.Мазепи обрали гетьманом П.Орлика?

- Мав чудову освіту (Єзуїтська школа, Києво-Могилянська академія)
- Знав більше 10 мов (українську, польську, церковно-слов'янську, болгарську, латинську, італійську, німецьку, шведську, турецьку, грецьку)
- Вмів спілкуватися (полюбляв риторику, був гарним промовцем, філософом)
- Обіймав посаду Генерального писаря (через його руки проходили усі найважливіші державні справи)
- Підтримував І.Мазепу

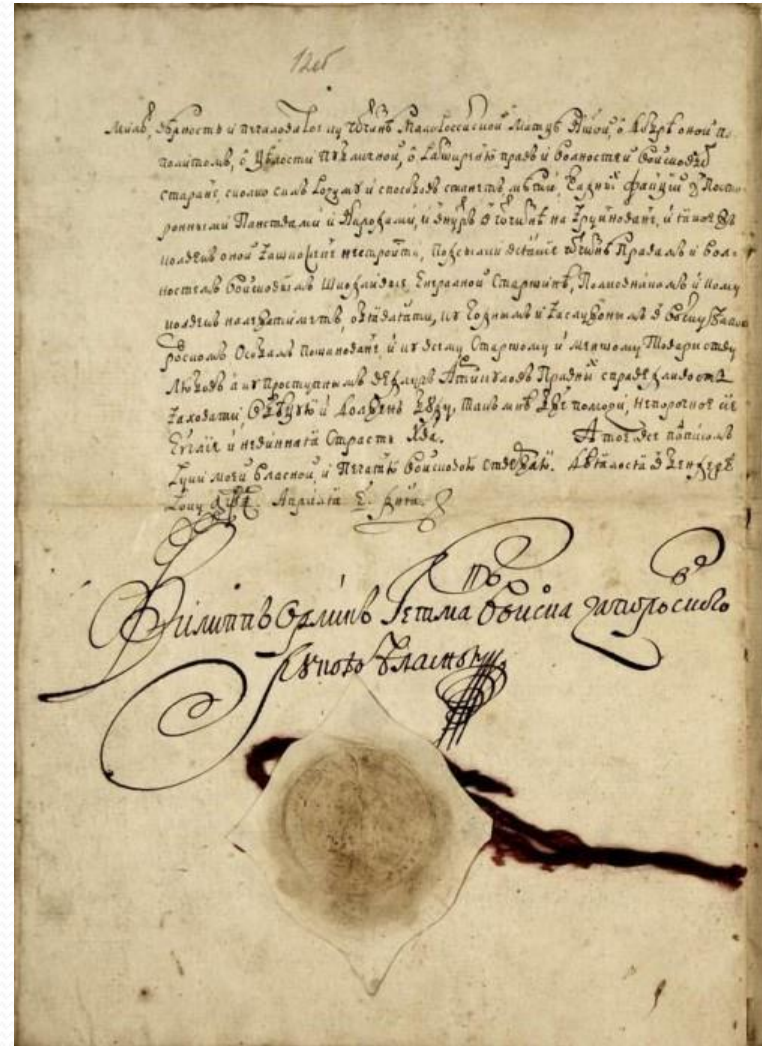
Чому П.Орлика називають “гетьманом у вигнанні”?

- Був обраний у Бендерах (Молдова, територія Османської імперії)
- Був емігрантом

Еміграція (лат. *Emigratio*- виселення, переселення)
- вимушена чи добровільна зміна місця проживання людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і вирости, у інші країни з економічних, політичних, або релігійних причин.

5 квітня 1710 року

Новообраний гетьман в еміграції
– Пилип Орлик – уклав із своїми
виборцями та запорозькими
козаками договір, який дістав
назву “Пактів і конституції прав
і вольностей Війська
Запорозького” (“Конституція
Пилипа Орлика”, “Бендерська
конституція”)

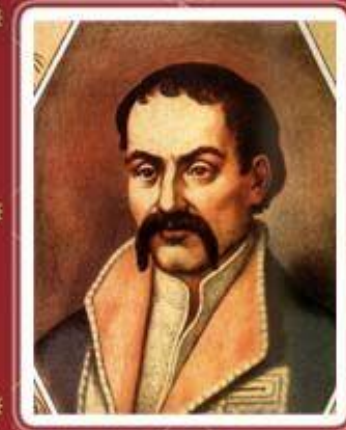

Що таке Конституція?

- **Конституція** – це Основний Закон, що закріплює суспільний і державний устрій країни, функції органів державної влади, основні права та обов'язки громадян. Слово “конституція” латинського походження як значна частина слів, пов'язаних зі сферою державного управління. У стародавньому Римі це слово позначало акти імператора, які слід було неухильно виконувати.
- Конституція латинське слово “constitution” – устрій, будова.

ПИЛИП ОРЛИК

КОНСТИТУЦІЯ

Проаналізуйте Конституцію Пилипа Орлика за таким планом:

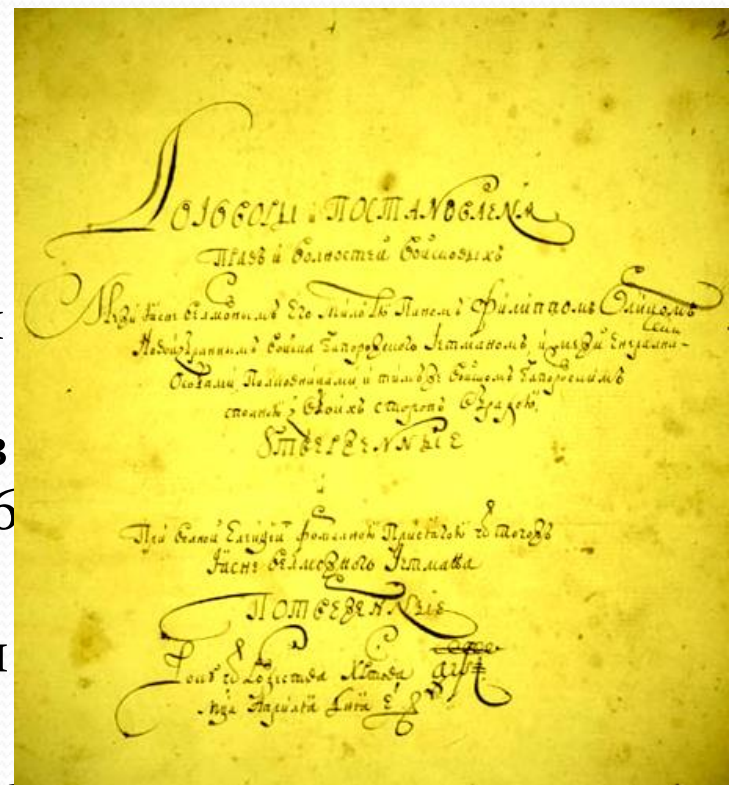
- 1) Релігія
- 2) Територія
- 3) Управління
- 4) Судочинство
- 5) Військо
- 6) Міжнародні відносини
- 7) Становище народу

Релігія	Православна, київська митрополія мала вийти з підпорядкування Московському патріархові
Територія	В межах зборівської угоди
Управління	Республіканська
Військо	Реєстр
Міжнародні відносини	Союз із Кримським ханством, під протекторатом шведського короля, заборона гетьманові підтримувати секретні зносини з іноземними державами
Державна скарбниця	Розмежування гетьманської скарбниці й державності
Становище народу	Забезпечення прав й привілеїв запорожців, визначено особливий статус запорожців, захист малозабезпечених

Головні положення Конституції Пилипа Орлика - "Пакти й Конституція прав і вольностей Війська Запорізького"

Основу "Пактів і Конституцій" становила угода між гетьманом і козацтвом, яке виступало від імені українського народу. Вперше новообраний гетьман укладав зі своїми виборцями офіційну угоду, де чітко зазначалися умови, за яких він отримав владу. Документ складався із вступу й 16 статей. Зміст цих статей такий:

- проголошувалась незалежність України від Московії та Речі Посполитої;
- обґрунтовувалась протекція шведського короля та союзу з Кримським ханством;

- територія України визначалася Зборівським договором 1649 р.,
- при гетьманові утворювалася Генеральна рада із законодавчою владою, яка складалася з генеральної старшини, полковників, виборних депутатів від кожного полку та з делегатів від запорожців,
- рада збиралася тричі на рік - на Різдво, Покрову, Великдень;
- справи про кривду гетьманову розглядав генеральний суд;
- державна скарбниця і майно підпорядковувалися генеральному підскарбію;
- гетьман мав захищати козацтво і все населення від надмірних податків і повинностей, допомагати козацьким вдова і сиротам.

В чому полягає історичне значення Конституції Пилипа Орлика ?

- перший конституційний акт в Україні
- маніфест державної волі українського народу, пам'ятка української державності;
- конституція стала найвищим щаблем тогочасної політичної думки не тільки в Україні, а й взагалі в Європі, бо жодна з країн на той час не мала подібних документів.

Плани П.Орлика щодо здобуття Україною незалежності

Створює коаліцію у боротьбі з Московською державою.
Що для цього було зроблено ?

- 10 травня 1710 р. Карл XII уклав союз з Україною, підтвердив гарантії незалежності й самостійності України.
- 20 листопада 1710 р. Туреччина оголосила війну Московській державі.
- 23 січня 1711р. Орлик укладає угоду з кримським ханом Девлет-Гіреєм – спільне визволення Гетьманщини та Слобожанщини. Кримський хан визнає незалежність України.
- Кость Гордієнко разом із запорожцями підтримали П.Орлика.

БАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ ПИЛИПОМ ОРЛИКОМ

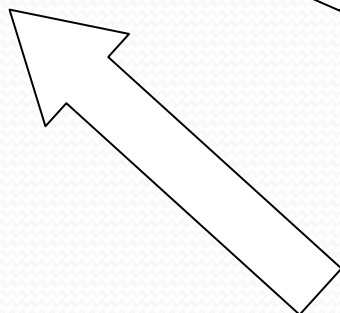
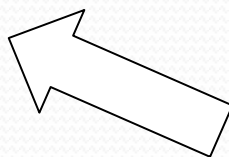
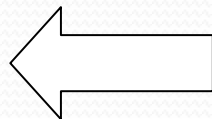
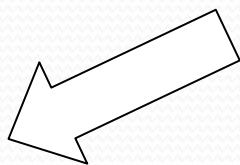
**СИЛЬНА
НЕЗАЛЕЖНА
ДЕРЖАВА
УКРАЇНА**

**ПРАВОБЕРЕЖНА
УКРАЇНА**

**ЛІВОБЕРЕЖНА
УКРАЇНА**

**СЛОБІДСЬКА
УКРАЇНА**

ЗАПОРІЗЬКА СІЧ

Похід П.Орлика на Правобережну Україну в 1711 р.

Під час перегляду фільму звернути увагу:

- 1) Завдяки чому П.Орлику вдалося так швидко просунутися вглиб України?
- 2) Які результати та наслідки походу?
- 3) Чому він закінчився поразкою?

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Примѣчаніе въ Историю Россіи
и оныхъ Государей

Травень-липень 1711 року – Прутський похід російської армії на Молдавію під час російсько-турецької війни 1711-1713 рр.

Основні події:

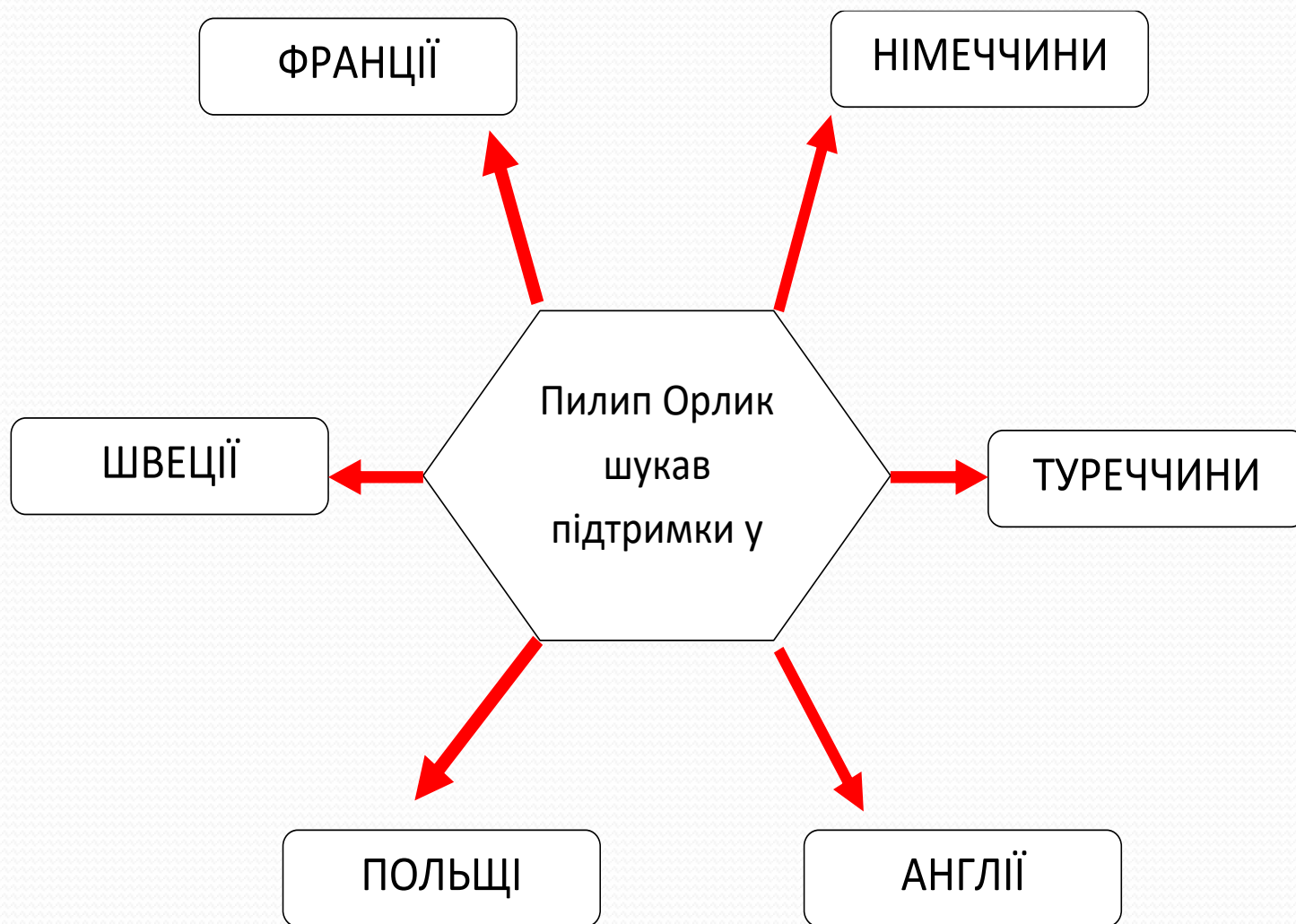
- Навесні 1711 р. російська армія через українські землі рушила до Молдавії
- Російські війська нищили міста і села
- В середині червня російська армія під командуванням Петра I (38 тис.осіб) і війська молдавського господаря Д.Кантиміра (10 тис.осіб) підійшли до Ясс.
- На початку липня в районі Фальчі підійшла 120 тис. турецька армія та 70 тис. кіннота кримського хана Давлет-Гірея.
- 8-9 листопада 1711 р. біля с.Станілешти відбулась вирішальна битва. Російська армія опинилася в оточенні.
- Головнокомандувач турецької армії Балтаджі-паша, підкуплений росіянами, погодився розпочати переговори, що завершилися укладанням Прутського мирного договору.

Прутський мирний договір- угода, підписана між Росією і Туреччиною 12 липня 1711 р у військовому таборі на річці Прут, біля Ясс, під час російсько-турецької війни 1711-1713 рр.

За підручником (ст.193) визначте умови Прутського мирного договору.

- Московський уряд зобов'язувався передати Туреччині Азовську фортецю з прилеглою територією
- Росія мала зруйнувати фортеці Таганрог, Кам'яний Затон і Новобогородицьку
- Москва зобов'язувалася не втручатися у польські справи, відмовлялася від Правобережжя та Запорожжя
- Туреччина дозволяла вивести російські війська з Правобережжя

Спроба П.Орлика утворити антиросійську коаліцію західноєвропейських держав

1712 р. в Утрехті конгрес європейських держав. Пилип Орлик складає “Дедукцію (Вивід) прав України”. Нагадує європейським правителям про існування української козацької нації. Обґрунтовує права українців на власну державу і закликає допомогти Україні здобути незалежність. Мотивує, що відновлення суверенної Гетьманщини необхідне для захисту європейської свободи від наступу Росії.

Результат

Ніякої реакції на Маніфест П.Орлика не було.

З 1714 по 1720 р. переїхав до Швеції.

З 1720 р. по березень 1722 р. через Німеччину, Чехію, Шлезьк прибув до Польщі.

1722-1738 рр. – перебував у Туреччині, де затримався якийсь час у Хотині над Дністром, потім у Серезі, врешті в Салоніках, Побувавши якийсь час у Чернівцях, потім у Каушанах та в Букарешті.

Переїхав до Ясс і там помер у 1742 р.

Вшанування історичної події

Названо вулицю на Липках, в привілейованому районі центральної частини Києва, на якій знаходиться Верховний Суд України.

В шведському місті Крістіанстад на будинку, де проживав П.Орлик, встановлено пам'ятну дошку, пам'ятник на його честь.

Відкрито пам'ятник (скульптор Анатолій Кущ), сквер на перетині вулиць Липської та Пилипа Орлика у Києві.

На честь сина П.Орлика Григора названо аеропорт Орлі у Франції (збудований на території маєтку Орликів).

Пам'ятний знак присвячений Пилипу Орлику
 в м. Крістіанстад Швеція, 2011, автори:
 Крилов Борис та Сидорук Олесь

Памятник в Молдовіі

Памятник в Швеції

Аеропорт Орлі, Франція

Поміркуйте над цими питаннями!

Чи можна вважати П.Орлика героєм України?

Чи міг П.Орлик звільнити Україну від деспотичної влади московського царя?

В чому полягає історичне значення Конституції Пилипа Орлика ?

Закріплення вивченого матеріалу

- 1. Чому Пилипа Орлика називають, продовжувачем справи І.Мазепи ?
- 2. З якою метою Пилип Орлик намагався створити антимосковську коаліцію ?
- 3. Які положення Конституції П.Орлика свідчать про її демократизм?
- 4. Чим тебе вразила історична постать гетьмана Пилипа Орлика ?

Домашнє завдання

- Опрацювати відповідний параграф підручника.
- Скласти історичний портрет Пилипа Орлика, спираючись на пам'ятку.
- Вивчити поняття: Конституція, еміграція.